

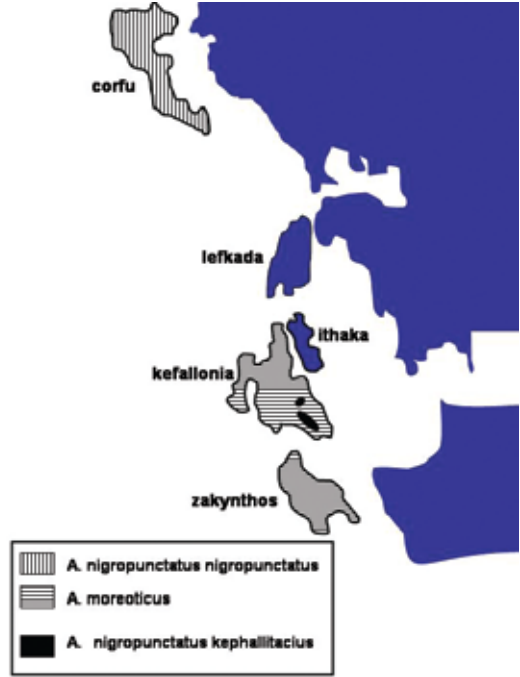
Waarnemingen aan de **Blauwkeelkielhagedis**

(Algyroides nigropunctatus kephallithacius)

**van het eiland Kefallonia,
Griekenland**

*Tekst en foto's: Ron Peek
(ron.peek@hotmail.com)*

Het genus *Algyroides* is in Europa met vier soorten vertegenwoordigd: de Spaanse kielhagedis (*Algyroides marchi*), die voorkomt in enkele berggebieden in Zuidoost-Spanje, de Tyrrheense kielhagedis (*A. fitzingeri*), welke beperkt is tot Corsica en Sardinië, de Griekse kielhagedis (*A. moreoticus*) van het Griekse schiereiland Peloponnesos en enkele Ionische eilanden, en de Blauwkeelkielhagedis (*A. nigropunctatus*). De Blauwkeelkielhagedis heeft het grootste verspreidingsgebied, dat loopt van het uiterste noordoosten van Italië, de Oost Adriatische kust tot aan de Golf van Corinthië in Griekenland. Daarnaast komt *A. nigropunctatus* voor op een aantal eilanden in de Adriatische en Ionische zee. Ondanks dit grote verspreidingsgebied en het voorkomen op verschillende eilanden heeft dit niet tot de vorming van een groot aantal ondersoorten geleid. Alleen voor de Ionische eilanden Kefallonia en Ithaca is de ondersoort *Algyroides nigropunctatus kephallithacius* beschreven (KEYMAR, 1986). De afgelopen jaren heb ik zowel in het Noorden (Slovenië, Kroatië) als in het uiterste Zuiden, (de Ionische eilanden Corfu, Kefallonia en Zakynthos, zie afbeelding 1) van het verspreidingsgebied van *A. nigropunctatus* intensief naar deze soort gezocht. Aangezien van *A. n. kephallithacius* nauwelijks beeldmateriaal of toegankelijke literatuur beschikbaar is, wil ik in dit

Afb. 1 Verspreiding van *Algyroides nigropunctatus* en *Algyroides moreoticus* op de Ionische eilanden die zijn bezocht door de auteur

artikel eigen observaties (september 2007) aan deze ondersoort beschrijven en de mogelijke reden voor ondersoortvorming op Kefallonia geven.

◀◀ Afb. 2. Biotop van *A. n. kephallithacius* op mount Enos, Kefallonia (1200 meter hoogte)

▼ Afb. 3 Paartje *A. n. nigropunctatus* van Corfu

Biotoop

In het noordelijk deel van zijn verspreidingsgebied (Istrië en de kust van Kroatië) is *A. nigropunctatus* zeker niet algemeen te noemen. Meestal vond ik deze soort op muurtjes en boomstronken in wat vochtige en schaduwrijke biotopen, zoals open loofbossen en wegranden uit de buurt van menselijke nederzettingen. Verder zag ik *A. nigropunctatus* zelden of nooit in de aanwezigheid van de daar veel algemenere soorten zoals de Karsthagedis (*Podarcis melisellensis*) en de Ruïnehagedis (*Podarcis sicula*), die een voorkeur hebben voor de wat drogere biotopen. De Ionische eilanden vormen de meest zuidelijke grens van het verspreidingsgebied en op Corfu is *A. nigropunctatus* zeer algemeen. De soort komt daar in soms hoge dichtheden voor in allerlei biotopen zoals olijfbosgaarden en bossen, maar ook in dorpen en zelfs in delen van de drukke hoofdstad van Corfu. Ik vond *A. nigropunctatus* meerdere malen op plekken die maar enkele meters van zee waren gelegen.

Ongeveer 200 km ten zuiden van Corfu ligt Kefallonia, het grootste Ionische eiland. Dit eiland samen met het dichtbij gelegen Ithaca en mogelijk Lefkada zijn de enige eilanden waar de verspreidingsgebieden van *A. nigropunctatus* en *A. moreoticus* samenvallen. Op Kefallonia heb ik intensief gezocht naar het voorkomen van de ondersoort *A. n. kephallithacius*. In tegenstelling tot de verspreiding op Corfu vond ik de soort echter niet in de lager gelegen delen van het eiland. Hoewel langdurig gezocht is op locaties met typisch "Algyroides biotoop" vond ik hier alleen *A. moreoticus*, soms samen met de Taurische muurhagedis (*Podarcis taurica*).

Het zuiden van Kefallonia wordt gedomineerd door een hoge berg van 1600 meter, Mount Enos genaamd. Bij de beklimming van deze berg zag ik op ongeveer 1200 meter plotseling een vrij forse, donkere hagedis zitten die duidelijk te groot was voor een Griekse kielhagedis. Het dier was nauwelijks schuw en van dichtbij kon vastgesteld worden dat het hier inderdaad een mannelijke *A. n. kephallithacius* betrof. Naast dit dier werden binnen 100 meter nog vier volwassen dieren aangetroffen en, opmerkelijk, ook enige Taurische muurhagedissen. De biotoop deed alpiene aan en werd gedomineerd door grote dennen (*Abies cephalonica*) op karstachtige rotsbodem met nauwelijks onderbegroeiing (afbeelding 2). Uit de zon voelde het op deze hoogte vrij fris aan. Opmerkelijk was

dat de vindplaats maar een gedeelte van de dag in de zon lag. Hoewel de rest van de dag besteed werd aan het verder onderzoeken van Mount Enos konden hier geen verdere waarnemingen aan *A. n. kephallithacius* gedaan worden. Nu bleek dat de verspreiding van deze hagedis mogelijk beperkt was tot de hogere gedeeltes van Kefallonia, werd ook de ten noorden van Mount Enos gelegen berg Mount Roudi bezocht. Na korte tijd werd ook hier *A. n. kephallithacius* gevonden op ongeveer 800 meter hoogte, in biotoop wat vergelijkbaar was met de eerste vindplaats. Opmerkelijk was dat hier grote aantallen juvenielen werden gezien naast enkele volwassen dieren. Ook hier lag de bergwand waarop de dieren werden gevonden slechts een gedeelte van de dag in de zon. Op beiden vindplaatsen van *A. n. kephallithacius* werden enkele Taurische muurhagedissen gevonden maar op geen van beide bergen kon de Griekse kielhagedis (*A. moreoticus*) worden waargenomen.

Beschrijving

A. n. kephallithacius is een vrij forse hagedis die op de rug eerder grijs/zwart aandoet dan bruinig, zoals de meeste dieren die tot de ondersoort *A. n. nigropunctatus* behoren. Opmerkelijk is daarbij dat bij de volwassen dieren van beide geslachten twee rijen van donkere vlekken op de rug hebben die zich op de bovenkant van de staart voortzetten als een enkele rij. Het mannetje heeft een beduidend grotere en bredere kop dan het vrouwtje. Het meest opmerkelijke verschil tussen *A. n. kephallithacius* en *A. n. nigropunctatus* is de kleur van de buikzijde. De spectaculaire kleuren die volwassen mannetjes van *A. n. nigropunctatus* meestal tonen, een oranje/rode buik en een staalblauwe keel, ontbreken volledig bij mannetjes van *A. n. kephallithacius* (afbeelding 5 en 7). De dieren tonen zowel in het juveniele als het volwassen stadium een intens gele kleur op de keel en buik. Bij volwassen mannetjes is de keel echter groen. Aangezien de waarnemingen buiten de paartijd zijn gedaan (september 2007) is het mogelijk dat de kleuren in het voorjaar nog veranderen. De oranje/rode tinten die bij mannetjes van *A. n. nigropunctatus* het meest in het oog springen en bij jonge dieren en vrouwtjes van deze ondersoort meestal in de halsstreek aanwezig zijn (afbeelding 3), ontbreken bij *A. n. kephallithacius* in alle stadia (afbeelding 6 en 4).

➤ Afb. 4 Juveniel *A. n. kephallithacius*

Over het ontstaan van *Algyroides nigropunctatus kephallithacius*

De reden waarom alleen op Kefallonia/Ithaca ondersoortvorming is opgetreden voor *Algyroides nigropunctatus* is natuurlijk nooit met zekerheid

te achterhalen. De Ionische eilanden vormen de zuidelijke grens van het verspreidingsgebied van de soort, waarna de verspreiding van de Griekse kielhagedis (*A. moreoticus*) begint. Opmerkelijk hierbij is dat op de Ionische eilanden van noord naar zuid;

Corfu, Kefallonia/Ithaca en Zakynthos een logisch verloop te zien is de verspreiding van *A. nigropunctatus* en *A. moreoticus*. Op het relatief vochtige en schaduwrijke Corfu alleen *A. n. nigropunctatus*; op Kefallonia/Ithaca *A. n. kephallithacius* in de koelere en vochtige berggebieden en *A. moreoticus* in de

hetere en drogere laagland gebieden; en op het meest zuidelijk gelegen hete en droge Zakynthos alleen *A. moreoticus* (afbeelding 1). Het ontstaan van de ondersoort *A. n. kephallithacius* zou dan verklaard kunnen worden door het geïsoleerde voorkomen in berggebieden, waardoor genetische

- ◀◀ Afb. 5 Mannetje *A. n. kephallithacius*
- ◀ Afb. 6 Onderzijde vrouwtje *A. n. kephallithacius*
- ▲ Afb. 7 Onderzijde mannetje *A. n. kephallithacius*

uitwisseling met *A. n. nigropunctatus* van andere eilanden of het vaste land van Griekenland niet voorkomt. Uiteindelijk heeft deze genetische isolatie en aanpassing aan de lokale omstandigheden mogelijk geleid tot de ondersoort *A. n. kephallithacius*.

Literatuur

KEYMAR, P.F., 1986. Der Amphibien und Reptilien der Ionischen Region (Griekenland) - Analyse ihrer rezenten Verbreitungsmuster und Überlegungen zu ihrer Ausbreitungsgeschichte. O.G.H. - Nachrichten 8/9: 8-44. (3.4, 4.2).

Summary

Observations on the subspecies *Algyroides nigropunctatus kephallithacius* from Kefallonia (Greece), September 2007

The Dalmatian *Algyroides* displays only two subspecies, this despite its relative large range of distribution. The subspecies *Algyroides nigropunctatus nigropunctatus* is found from north-east Italy through the Dalmatian coast up to northern Greece, including several islands in the Adriatic and Ionian seas. The distribution of the other subspecies, *Algyroides nigropunctatus kephallithacius*, is limited to the Ionian islands of Kefallonia/Ithaca, and possibly Lefkada. Information on the latter subspecies is almost absent from current literature. The author was able to locate and photograph *A. nigropunctatus kephallithacius* in its natural habitat of mountainous regions of Kefallonia. The bright red/orange belly and blue throat colors typical for *A. n. nigropunctatus* were absent. Male *A. n. kephallithacius* had yellow bellies and greenish throats, while females and juveniles were uniformly yellow at the ventral side. In addition a theory is presented which may explain the process that has lead to the formation of the subspecies *A. n. kephallithacius* on Kefallonia.